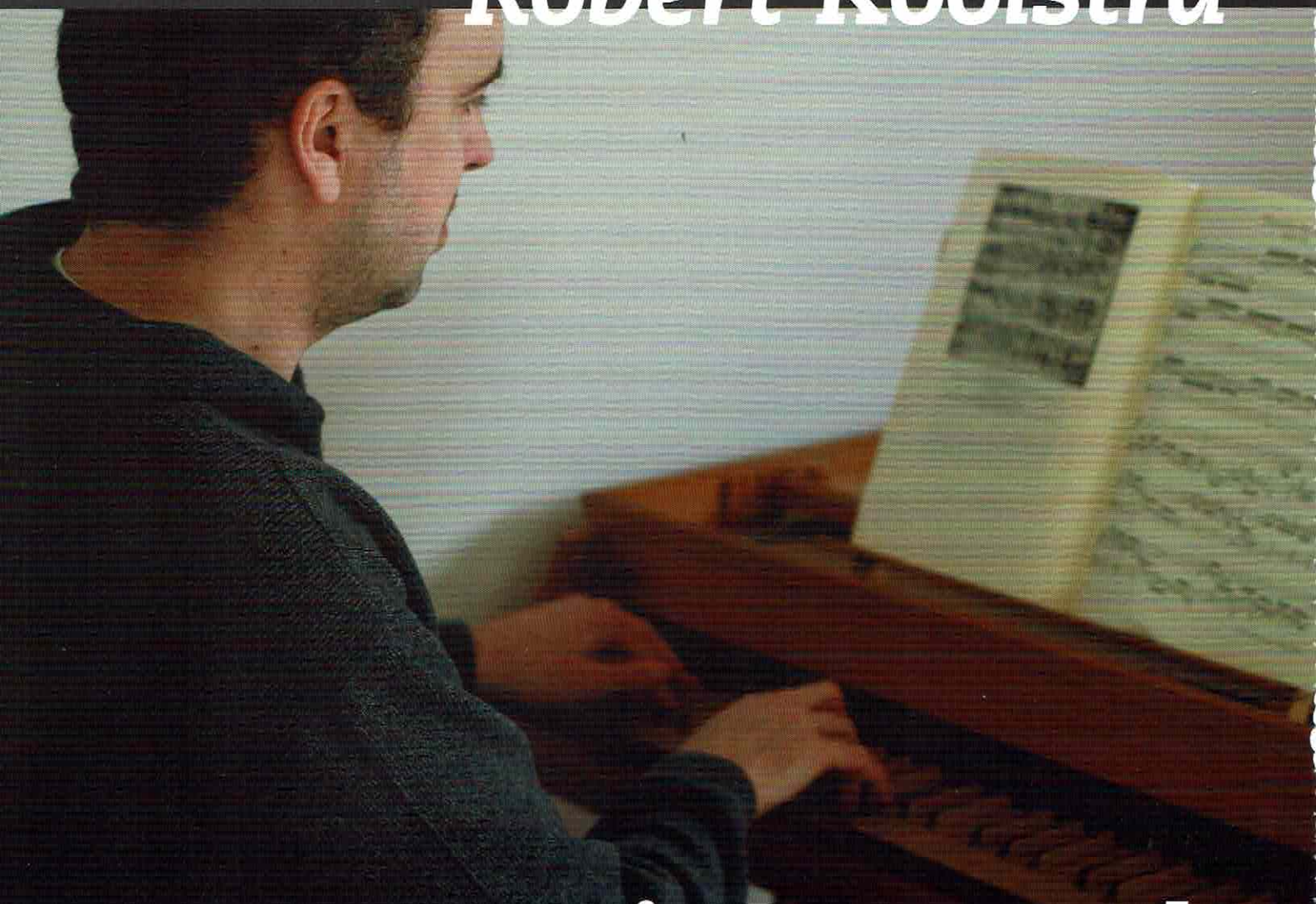

Robert Koolstra

Passie voor Bach

De kerstballen zijn nog maar net naar de zolder verhuisd of Pasen gluurt al om de hoek. In de aanloop naar Pasen klinkt in bijna elke kerk en concertzaal Passiemuziek van Bach. En die Passiemuziek brengt me bij Robert Koolstra, een briljant organist en klavecinist. Ik heb hem regelmatig Bach horen spelen en wil graag weten hoe het zit met zijn Passie(voor)muziek.

"Je komt toch wel bij mij thuis hè?" vraagt Robert als ik hem bel om een afspraak te maken voor het interview, "want overdag pas ik op mijn zoon en 's avonds ben ik weg."

Ja, dat laatste had ik al verwacht. Leven van de muziek betekent dat je meestal 's avonds en in het weekend aan de bak moet.

We spreken af dat ik me om 15.00 uur meld bij huize Koolstra in Meerstad. Met zijn vriendin

en zoon woont de man met óók een liefde voor oude muziek in een moderne, nagelnieuwe wijk. En dat gaat prima samen. Als ik aanbel doet Robert open, samen met een klein jongetje dat net wakker is. De kleine Florian schenkt me zijn stralende glimlach.

Zo klein en nu al een echte ladykiller. "De muziek hoeft hij niet in hoor, hij moet gewoon lekker doen waar hij gelukkig van wordt." Dat doet Robert zelf ook.

Muziek is waar hij gelukkig van wordt. Robert heeft een indrukwekkende CV, maar de eerste vraag die mij op de lippen brandt is: waarom kies je voor klavecimbel? Ik kan me voorstellen dat een kind een instrument kiest als piano, gitaar, fluit, drums... maar klavecimbel ligt niet direct voor de hand. Robert: "Die klavecimbel kwam pas op het conservatorium."

We slaan echter een stap over; terug naar hoe het allemaal begon. Als achtjarig jongetje zong Robert in het Drachtster Jongenskoor en voerde hij zijn eerste Matthäus Passion van Bach uit. "Het duurde wel erg lang, maar toch vond ik het prachtig. Het werd uitgezonden op televisie, hartstikke stoer." Robert volgde Algemene Muziekles en de juf schatte hem in als een organist, waarna hij orgellessen ging volgen. Vanaf het begin speelde hij Bach en dat zou zijn grote liefde worden. Het werd Robert al snel duidelijk dat hij naar het conservatorium wilde en zo geschiedde. Daar ontdekte hij het klavecimbel en ging hij naast zijn orgelstudie nu ook klavecimbel studeren. Een dappere keus, want één studie is al pittig genoeg. "Klavecimbel is zo mooi, je hebt de klank helemaal zelf in de hand. Door bijvoorbeeld overgebonden te spelen, of juist niet. Het is een heel duidelijk instrument. In de oude muziek heb je veel stemmen die door elkaar heen lopen en dat hoor je heel goed op een klavecimbel: dat contrapunt."

Olympische Spelen

Twee studies tegelijk was zwaar en soms smokkelde Robert een beetje door een werk te kiezen dat geschikt was voor beide instrumenten om zo wat studietijd te winnen en te kunnen doen wat een student graag doet. "Maar muziek is sowieso zwaar; je moet altijd studeren, je bent nooit klaar. Ook nu studeer ik dagelijks etudes. Al was het alleen maar om het niveau te behouden en spieren te trainen. Ik heb in Londen gestudeerd en daar had ik een goede docent, die heeft me dat geleerd, samen met hele goede technische oefeningen. Die zijn belangrijk om dagelijks te doen. En daarnaast studeer je op de werken die op concerten gespeeld worden. Natuurlijk heb ik ook wel eens een keer geen zin, maar toch kan ik me er wel goed toe zetten. Ik vind bijna alle muziek mooi zolang het oude muziek is. Ik heb ook wel wat nieuwere muziek gespeeld, bijvoorbeeld Messiaen. Dat speel ik nu niet meer. Op zeker moment specialiseer je je in een bepaald soort muziek. Nieuwere muziek vraagt een heel andere techniek. Zeker, de toetsen zitten op dezelfde plek, maar het zijn andersoortige akkoorden en grepen. Het is een andere taal en je

kunt nu eenmaal niet alles. Het is als schaatsen bij de Olympische Spelen; sommigen zijn all-round, maar als je echt goed wilt worden moet je je in één afstand specialiseren."

MeerBach

Oude muziek dus voor Robert, dat is zijn professe, dat is waar hij van houdt. Én van Bach. Die liefde gaat zo ver dat hij een stichting heeft opgericht: MeerBach. Deze stichting heeft een heel specifiek doel. Op 1 maart 1719 haalde Bach een klavecimbel uit Berlijn die was gebouwd door de firma Mietke, hét merk van die tijd. Met stichting MeerBach wil Robert fondsen werven om de klavecimbel die Bach 300 jaar geleden uit Berlijn heeft gehaald, na te bouwen. Met dit instrument wil hij ook de werken voor klavecimbel van Bach uitvoeren om zo de klavecimbel én deze werken meer bekendheid te geven. Robert is er helemaal vol van. En het gaat hem vast lukken, want hij heeft een lange adem.

Passie

Robert heeft de Marcus Passion van Bach gereconstrueerd. Een half jaar lang werkte hij onafgebroken aan de reconstructie. "In de jaren 60 is het onderzoek naar oude muziek van start gegaan om op een historische manier deze muziek te benaderen, zien hoe Bach het zelf deed. Ik heb me daar flink in verdiept."

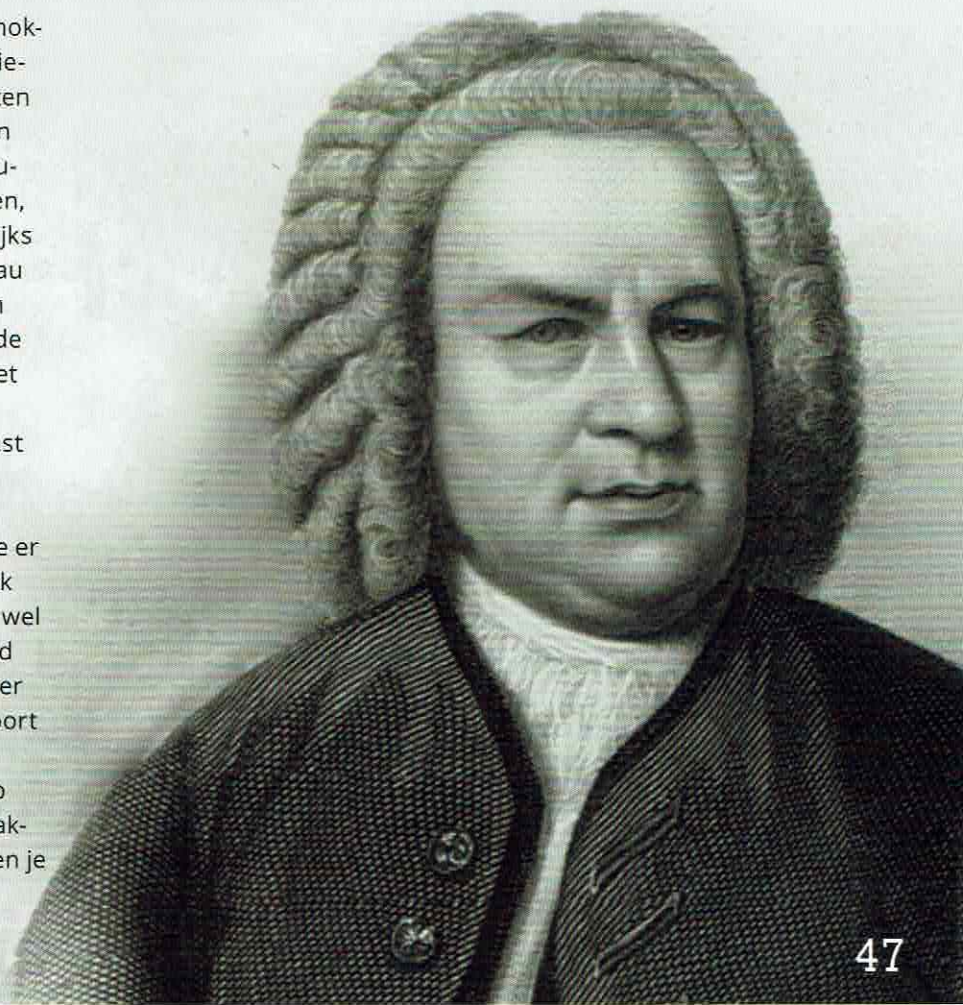

Tekst:

Ina Klompmakers
Ina is eigenaar van bureau Van de Braamberg. Ze schrijft, corrigeert en redigeert teksten en spreekt voice-overs in, is 'spreekstalmeester' bij concerten. Kijk voor meer informatie op www.vandebraamberg.nl

Foto's:

Fred Reiffers

Bach schreef de Johannes -, de Matthäus -, de Lucas - en de Marcus Passion. Deze laatste twee zijn niet (volledig) bewaard gebleven

Contrapunt: een compositietechniek van het samenvoegen van verschillende melodie-lijnen.

Etude: een oefenstuk dat als doel heeft om techniek te verbeteren

Toen het idee ontstond om de Marcus Passion te reconstrueren wist Robert de hand te leggen op een tekstboekje, afkomstig uit Sint Petersburg, met de originele tekst uit 1744. Dat boekje was als een bijbel bij de reconstructie. Uiteraard deed hij ook veel onderzoek.

“Natuurlijk heb ik veel muziek gebruikt uit de Trauerode van Bach. Het is bekend dat Bach dat ook gebruikte voor de Marcus. Heel veel Marcusteksten passen precies op de Trauerode en dan pas je de parodietechniek toe (wat Bach zelf ook regelmatig deed): je legt de muziek van het ene werk op de tekst van het andere werk. Bij aria’s die ik niet kon invullen met de Trauerode zocht ik andere muziek van Bach en sommige stukken schreef ik zelf, in de hoop recht te doen aan Bachs muziek. Toen het klaar was, was ik eigenlijk best tevreden. Maar tijdens het schrijfproces bladerde ik wel eens door het tekstboekje en dacht ik ‘ben ik hier nog maar?’ Het proces was bijzonder leerzaam en ik had ook een paar echte Eureka-momenten. Bijvoorbeeld bij de tekst ‘Eli, Eli, lama sabachtani?’. Door het tekstboekje heel goed te bestuderen kwam ik erachter dat daar een koor zingt en dat het geen koraal moet zijn. Van zo’n ontdekking word ik helemaal gelukkig.”

Koolstra wereldwijd

“Er zijn natuurlijk meer reconstructies van de Marcus en vaak vind ik ze ongeloofwaardig. Ze zijn heel musicologisch bedacht. Maar de spanningsboog, zoals je die hebt in de Johannes en de Matthäus, ontbreekt. Het dramatische element klopt gewoon niet.

Voor mijn Marcus was het belangrijk dat dat wél klopte. Het moet mensen meevoeren, dat is het belangrijkste.” De Marcus Passion is door Robert op de website ISMPL geplaatst. Iedereen kan het downloaden en is vrij om het uit te voeren, met de restrictie dat zijn naam genoemd moet worden. Dat betekent dat hij er geen cent aan verdient. “Weet je, in de muziek ben je vaak afhankelijk van subsidiegelden en op deze manier kun je wat terug doen. Wel leuk hoor: vorig jaar werd het in de VS uitgevoerd en het wordt dit jaar uitgevoerd in Hong Kong en in Montreal. Ik zou er graag bij willen zijn en meespelen, maar dat zit er helaas op dit moment niet in.”

Bach

Als ik Robert vraag welk werk van Bach zijn favoriet is, krijg ik daar geen direct antwoord op. “Ik kan nu een werk noemen en binnen twee minuten heb ik me bedacht en wordt het toch iets anders. Muziek van Bach is gewoon de allerbeste. Als je goed kijkt gebeurt er altijd iets nieuws. Hij kon de meest moeilijke (wiskundige) stukken schrijven en daar vervolgens weer heel veel variaties op maken. Dat alles klinkt door elkaar. Je zou een brij aan geluid verwachten maar het past precies. En iedere lijn is even interessant voor de partij die het zingt of speelt. Die man was echt een meester!” Daarom klinkt er ook regelmatig Bach in de Remonstrantse Gemeente Groningen waar Robert vaste organist is. Dat is voor hem niet ‘alleen werk’, hij heeft ook een band met de Remonstranten. “Jammer dat het orgel in zo’n slechte staat is. Ik hoop dat mensen geraakt worden door mijn muziek, dat ze er een emotie bij voelen, dat ik ze een mooi moment kan geven. Daar doe ik mijn uiterste best voor. Bach is heel belangrijk voor me. Maar het allerbelangrijkst is natuurlijk, heel cliché, mijn gezin en de mensen om me heen. Ik zou heel gelukkig zijn als mijn zoon opgroeit op een planeet die een beetje op orde blijft en dat mensen een beetje rekening houden met elkaar, want daar maak ik me best wel zorgen over.”

We praten nog een poosje door over Bach en dan wordt het tijd om op huis aan te gaan. Robert brengt me naar de deur, samen met Florian die me nog eenmaal zijn allerliefste glimlach schenkt. Die gloeit nog bij me na als ik de kou in loop. Terwijl ik naar huis rijd luister ik naar een motet van Bach en ik begrijp wat Robert bedoelt.

Website Robert:
www.robertkoolstra.com

Website MeerBach:
www.meer-bach.nl

De Marcus Passion van Robert is te vinden op:
[https://imslp.org/wiki/Markus_Passion_\(reconstruction_1744\)__\(Bach,_Johann_Sebastian\)](https://imslp.org/wiki/Markus_Passion_(reconstruction_1744)__(Bach,_Johann_Sebastian))